

INFORMACE O CIZÍCH ARMÁDÁCH

HLAVNÍ ZÁSADY »ATOMOVÉ« STRATEGIE

Podle článku J. Pergenta »Les principales conceptions stratégiques atomiques«, uveřejněného ve francouzském časopise Revue de Défense Nationale, březen 1956, str. 306—320

Z příspěvků francouzských vojenských theoretiků uveřejněných od ledna do července letošního roku ve francouzském měsíčníku Revue de Défense Nationale je po stránce polemické a informativní nejzajímavější článek generála Pergenta. Autor v něm polemizuje s hlediska dalšího současného vývoje atomových zbraní s koncepcí maršála Montgomeryho o absolutní nadřaděnosti strategického a atomového letectva, rozvedené v jeho přednášce z konce minulého roku, a pokouší se na názorech amerických a německých vojenských theoretiků i samostatně ukázat význam a úlohu jednotlivých druhů ozbrojených sil při použití atomových zbraní. I když Pergentovy názory a úvahy nelze pokládat za specifické vyjádření současného buržoasního vojenského myšlení, bude užitečné informativně s nimi seznámit naše vojenskovědecké pracovníky už proto, že jsou dalším, byť dílčím svědectvím plánů agresivních militaristických kruhů.

V první části článku, věnované problému nadřaděnosti vzdušných sil, rekapituluje autor onu koncepci maršála Montgomeryho a připomíná, že sám Montgomery ve své přednášce uvedl, že by letecké bombardování jadernými zbraněmi dostatečně nezabezpečilo vítězství, a naznačil přednost použití jaderných zbraní při kombinaci s akcí pozemních sil. Hlavní význam vzdušného činitele zdůvodňuje slovy anglického maršála Montgomeryho: »Rozhodujícím momentem« bude přivést protivníka k soustředění sil tak, aby se staly výhodným cílem atomového bombardování. Průběh války by pak měl první fázi směřující k ovládnutí moří a zabraňující silám Východu dobýt základen a území Západu. Poté by následovala druhá fáze dělicí se ve dvě současné akce: zničení pozemních sil protivníka a nepřetržitě údery vzdušných sil na nepřátelské území až do kapitulace nepřítele.

Autor v souvislosti s touto koncepcí podtrhuje Montgomeryovu poznámku, že by překvapivost rozpoutání pozemních a vzdušných operací byla nedostatečně zajištěna prostředky, které poskytuje mobilisace, a že tedy všechny potřebné síly musí existovat již z doby míru. Montgomery tím zároveň ospravedlňuje požadavek monopolistických kruhů, které se snaží pracujícím masám zdůvodnit nutnost rychlého zbrojení (kvantita bojové techniky) a udržování vysokých počtů vojsk.¹⁾

¹⁾ Tuto thesei znovu obhajuje plukovník de Villiers de l'Isle-Adam v článku »Válka našeho století (Cette guerre de notre siècle)«, uveřejněném v červencovém čísle t. r. oné revue.

V článku jsou pak uvedeny Montgomeryovy argumenty ve prospěch nadřazenosti letectva: po dlouhou dobu ještě nebude možné nahradit letectvo řízenými střelami; dále, že letadla mohou provádět nálety na přímé cíle a dosahovat tak roztržtění bojišť a vyčerpávat protivníka vytvořením všeobecného systému stálého poplachu.

Pokud jde o námořní síly, předpokládá Montgomery značné snížení jejich významu, především sil operujících v malých mořích (Středozemní moře a p.), zřejmě pro možnost jejich poměrně snadného zničení protivníkem atomovými zbraněmi v tak »malém« omezeném prostoru. Anglický maršál doporučuje omezení námořního letectva a jeho nahrazení pozemním letectvem, preferovat výstavbu menších lodí a ponorek, zatím co budou mizet velké lodi (zejména nákladné mateřské letadlové lodi), neboť kontrola moří zůstane svěřena letectvu a radaru vzhledem k jejich neustálému rozvoji.

Pokud jde o pozemní síly, připomíná zejména nutnost učinit je v atomové válce mnohem méně závislými na silniční síti použitím jen terénních vozidel a zabezpečit značnou část jejich zásobování nákladními letadly operujícími ze základen a z prostorů skladišť umístěných velmi hluboko v zápolí. Pozemní síly mají být méně početné, ale zato má být možno s nimi rychle disponovat a mají být velmi pohyblivé.¹⁾ V závěru svého výkladu, přetlumočeném Pergentem, Montgomery opět přeceňuje význam bojové techniky, když říká, že celek vojenských sil bude založen spíše na atomové a thermonukleární síle než na významu početního stavu vojsk.

Při zdůrazňování nadřazenosti vzdušných sil je připomínáno, že »vzdušná bitva« na začátku konfliktu nabude takové rozhodující důležitosti a významu, že bude znamenat až do svého ukončení odmítnutí veškeré letecké pomoci ostatním zbraním.

V další části článku ukazuje a komentuje autor některé námitky proti názorům maršála Montgomeryho (admirála Carneye, sekretáře amerických námořních sil, plukovníka von Bonina a j.) a vysvětluje, co vedlo Montgomeryho k thesi vyzdvihující nadřazenost vzdušných sil. Jsou to zkušenosti a poučení z bojů vedených za poslední války, které lze shrnout takto: Dosáhnout rozhodnutí vzdušnou bitvou v průběhu prvních dnů a vyvarovat se věst příliš těžkou a dlouhou obrannou válku nad vlastním územím; po dosažení rozhodnutí hned podniknout za mohutné podpory pozemních sil útok na pozemní síly protivníka a zničit za současné podpory námořních konvojů jeho námořní prostředky. Pergent sám podotýká, že není třeba pochybovat o tom, že by v atomovém věku vzdušná bitva o Anglii měla katastrofální následky.

Uvedené pojetí maršála Montgomeryho, vysvětluje autor článku, zřejmě vyplývá ze zeměpisné polohy britských ostrovů ležících ve středu obloku rozprostírajícího se od Skandinávie k La Manche. Tyto ostrovy jsou ohroženy se všech stran a staly se jakousi mateřskou letadlovou lodí střeženou především malými jednotkami námořních sil k ní připoutaných.

¹⁾ Dílčí část tohoto problému je obsahem článku podplukovníka Argouda »Obrněná zbraň v atomovém věku«, uveřejněném v květnovém čísle t. r. oné revue, zabývající se vývojem rychlé mechanisované divise (D. M. R. = La Division Mécanique Rapide).

Proto prý Anglie vzhledem k soudobým podmínkám války musela opustit koncepci nadřazenosti námořních sil, soustředit se na hájení své polohy v ústí úžin Sundu a Beltu¹⁾ a před blízkým dostřelem jaderných zbraní a udržovat řetěz základen na okraji kontinentů.

Dále se Pergent zabývá odezvou amerických vojenských odborníků, zejména na Montgomeryovo přesvědčení o zmenšení významu námořních sil. Uvádí hodnocení velkých letadlových lodí²⁾ admirálem Carneyem: mají schopnost podílet se na hlavním sražení, mohou dosáhnout svými naloženými letadly cílů pozemních i námořních (na vodě i pod vodou), mohou si zajistit obranu vlastními prostředky: stíhačkami, řízenými střelami, »hlubinnými« pumami, elektronovými sítěmi a zároveň mohou plnit útočné úkoly vzhledem k atomovým zbraním, které vezou. Význam námořních sil zdůraznil i sekretář amerických námořních sil, když prohlásil, že bude třeba letadlových lodí potud, dokud se bude používat letadel. Svůj názor doložil schopností lodi typu Forrestal, která může nalodit letadlo nesoucí jednu pumu velké mohutnosti (podobně i hydroavion naložený na ponorce). Obrovské mateřské letadlové lodi zároveň mohou tvořit pohyblivé základny pro odpalování řízených střel. Sekretář amerických námořních sil, jak uvádí Pergent ve svém článku, přiznává závažnou nevýhodu těchto lodí: jsou vydány na milost i nemilost ráně, octnou-li se v cíli atomové střely nebo podmořského torpeda. Na druhé straně však mají několik předností: svou značnou pohyblivostí a schopností rozptýlit se znemožňují hromadný letecký útok proti americkému kontinentu, neboť protivník by tyto lodi musel nejprve zničit a k tomu by musel vyčlenit značnou část svých sil. S hlediska útočného, o kterém se tu hovoří pochopitelně především, mateřské letadlové lodi, tvořící plovoucí základny amerického námořního letectva, umožňují spojení bojové technické síly a pohyblivosti, vzhledem k letadlům, která mají na palubě, a hlavně v atomových zbraních, které tato letadla nesou. Je připomenuta i možnost umýt v mořské vodě povrchové části lodí, kdyby utrpěly radioaktivní zamoření, což na pevnině je vázáno (hygienická očista osob a deaktivace materiálu) na silný a rychlý vodní proud. Američané přisuzují svým letadlovým lodím dále tu významnou přednost, že se mohou pro svou velkou pohyblivost rychle rozptýlit po provedení mohutného soustředění atomové palby, kterou se jim podaří zároveň přilákat odvetu nepřítele, a tak z velké části odvrátit jeho jaderné síly od území obývaných Američany a Evropany a hlavně od pozemních sil na válčících, jejichž hlavní část předpokládají na evropské pevnině.

Podobně jako jsou názory maršála Montgomeryho podmíněny a vyvolány zeměpisně strategickou polohou Anglie, je tomu i s názory některých amerických vojenských teoretiků. Přitom je zajímavé, jak Američané srovnávají zeměpisně strategickou situaci USA s Anglií a jaké

¹⁾ Sund — mořská úžina mezi dánskými ostrovy Sjællandem a jižním švédským územím Šonen.

Belt — Velký a Malý, úžiny po obou stranách ostrova Fionii, které spojují moře Baltické s Kattegatem.

²⁾ Admirál Carney uvádí hodnocení v souvislosti s výstavbou série dvanácti letadlových lodí v USA, o 60 000 t, z nichž první — Forrestal — byla spuštěna na vodu koncem roku 1954.

z ní činí závěry s hlediska obrany a útoku. Sekretář amerických námořních sil uvádí příklad možného konfliktu na Dálném Východě. V tomto případě by prý USA mohly uskutečnit intervenci jen mohutnými prostředky námořními, kdežto Anglie prý ještě (!) vlastní v této oblasti dostatečná území k uskutečnění válečné operace. Podobně prý je tomu i na evropském kontinentě a na jeho pobřeží, kde sice USA mají jisté základny, ale žádnou z nich na územích, kde by byly suverénními pány. Nedostatek základen na euroasijské pevnině tedy musí nahrazovat síti pohyblivých základen na mořích, které budou sloužit jak k obraně USA, tak, hlavně, k vedení atomových úderů z těchto základen.

Není bez zajímavosti, jak autor článku srovnává možnosti obrany USA a Anglie. V jeho slovech se totiž příkladně odráží z vojensko-strategického hlediska panovačný vztah USA k situaci západoevropských kapitalistických zemí, hlavně Anglie. Pergent ukazuje možnost Anglie rozmístit základny jednu vedle druhé na obvod evropské, africké i asijské pevniny; všechny mohou být relativně málo od sebe vzdáleny a snadno navzájem spojeny. Na rozdíl od toho Spojené státy, prostírající se mezi dvěma velkými oceány, musí vybudovat systém zcela odlišný, který musí počítat s velkými vzdálenostmi, a tedy s četnými mezizákladnami, které mají být nahrazeny právě mohutnými letadlovými loděmi a jejich mocnými naloděnými letadly. S hlediska evropského i asijského se jeví obrana USA jako okrajová a základny v Anglii, ve Španělsku, v Maroku, rozhozené po evropském okrajovém úseku, jsou nejbližší, kdyby došlo ke konfliktu na evropské pevnině, t. j. poskytují možnost nejrychlejšího atomového úderu z těchto základen, ze strany USA. Ještě markantněji dokazuje autor, jak se americké militaristické kruhy dívají na základny (a uvedené země vůbec) s hlediska obrany USA. Pergent neváhá přiznat, že na př. britské ostrovy s hlediska obranného systému USA představují »jen malý zlomek« (!).

V další části svého článku při otázce významu pozemních sil ne náhodou vychází Pergent ze situace významného partnera západní obrany, t. j. západního Německa. Připomíná, že západní Německo v podstatě nedisponuje žádnou námořní základnou a žádnou letadlovou lodí. A co více, jeho území, příliš sevřené, stěsnané ve svém středu sovětským výčnělkem v Durynsku, nedovoluje umístit tam strategické atomové letectvo. Dokonce prý je vystaveno nebezpečí stát se podobně jako ostatní evropské země, uzavřeným polem operací pozemních atlantických vojenských sborů. Nikdo prý ještě dnes nemůže předvídat změny ve sraženích, které se tam odehrají, ani kde bude nukleární palba nejintenzivnější. Je tedy přirozené, jak říká autor, že němečtí vojenští theoretikové přišli na myšlenku, zřídit na okraji svého východního území důkladnou atomovou přehradu, jakousi novou Maginotovu linii. Průkopníkem tohoto nového systému obrany se stal plukovník von Bonin. Jeho názor podle Pergentova vyličení je v podstatě ten, že by se obrana skládala z jednoho okrajového pásma nepřiliš hustě vybaveného klasickými zbraněmi, ale zato bohatě vybaveného radarovým systémem, taktickým a atomovým dělostřelectvem a odpalovacími základnami řízených střel. I když potřebné prostředky k vybavení několikastupňové linie radary nepřekročily současné možnosti (některé stanice operují v akčním radiu až do 250 km a brzy zachytí nejrychlejší střely), je pochybné, zda by intensity nukle-

ární palby s cílem vytvořit neproniknutelnou přehradu mohlo být dosaženo na celé frontě. V soudobém stadiu vývoje a hlavně kvantitě jaderných zbraní se počítá s položením této palby jen na výhodné cíle a soustředění, na př. k vytvoření širokého vlnu k provedení průlomu. Proto zůstává problémem možnost uskutečnit atomovou dělostřeleckou přehradnou palbu vytvořenou z úderů na sebe navazujících a pravidelně obnovených na frontě rozprostírající se na 600 km od Severního moře po rakouské Alpy. Jak vidět, jsou názory západoněmeckých vojenských theoretiků relativně střizlivější než jejich současných pánů (na př. brigádního generála letectva USA Smitha, který přeceňuje nynější kvantitu jaderných zbraní Spojených států [viz článek majora Vinklera, Vojenská mysl, čís. 4/1956, str. 96—112]).

S hlediska uvedeného systému pak autor rozbírá problém použití jaderných zbraní a uvádí následující prognosy: pásmo účinků pumy »A« (atomové), o tříštivé síle 20 000 t TNT, explodující n a d z e m í, má v okruhu 2 km »velmi těžké« a »těžké« účinky tlakové a tepelné, které, ač jsou pomíjející, zničí každé nechráněné vojsko a způsobí závažné škody na materiálu (v okruhu 4 km má účinky »lehké«). Během úderů je nutné počítat s tím, že bude třeba k vytvoření přehradné palby na každých 6 km jednoho dělového granátu.

Explose téže pumy n a z e m í má však účinky odlišné. Síla pumy zůstane soustředěna na zem, kde se vytvoří kráter mající v průměru několik set metrů. Tlakové a tepelné účinky jsou zastaveny okrajem kráteru a vřemcem rumiště, silně radioaktivních. Ale radioaktivní prach, připomíná autor, je vrhán velmi vysoko a odnášen větrem. Vrací se na zem v »pásmu dopadu«; jeho radioaktivita je velmi nebezpečná během jedné hodiny a mizí za 12 hodin. »Pásmo dopadu« tvoří elipsu s šířkou 2 km a délce 5 až 6 km. Palba na každých 6 km by tedy vytvořila trvale nepřístupné pásmo, jestliže by však vítr vanul rovnoběžně s frontou.

Bylo by tedy možné velmi všeobecně připustit při hypotese »přehradny«, že každý z uvedených dvou druhů explose (a tím spíše, jestliže by oba dva procesy byly smíšeny) způsobí zničení nebo těžké nebezpečí ze záření na vzdálenost 5 až 6 km. Bylo by tedy snadné z toho vyvodit, uvažuje autor, že stovka pum postačí k přehrazení evropské fronty zhruba na šesti kilometrech a vidět v tom poměrně snadný prostředek obrany.

Ale takovýto atomový systém, i když částečně realizovatelný, vedl by k nemožnostem, neboť souvislosti atomové přehradné palby by bylo dosaženo při stovce pum. Ale přehrada (lépe řečeno clona), i částečná, by musela být udržována stále, zejména pod tlakem protivníka, který by předstíranými útoky dosáhl vyčerpání našich atomových zásob, atomové střely by byly vyplývány nadarmo. Nehledě na to, připomíná Pergent, by se podařilo manévrující nepřátelské pěchotě dobře poučené o nukleárním nebezpečí postoupit v rozptýlených tvarech a zničit klasickou obranu.

Když autor dospěl k závěru o nerealizovatelnosti tohoto plánu (i když je mu třeba přiznat určitou utopistickou velkorysost za současného stavu věcí), obrátil svou pozornost na uplatnění atomových řízených střel. Tu připomíná předpokládaný požadavek amerického technika pro nukleární

otázky plukovníka Reinhardta, který těsně souvisí se značným realizovaným stavem spolupráce vojenských teoretiků a civilních odborníků v USA, prováděné ve speciálním ústavu v USA, CORG (Combat Organisations Research Group — Ústav pro výzkum vojenské organizace). Plukovník Reinhardt totiž předpokládá na všech stupních vyššího velení přítomnost dvou druhů odborníků — poradců velení. Jedni mají být vědeckého zaměření, budou určovat takové otázky, jako je výška výbuchu řízené střely ve vztahu k vzdušným proudům, atmosférickým podmínkám, povrchu půdy, přirozeným možnostem ochrany, atd. Druhá kategorie specialistů budou důstojníci štábu, zabývající se problémem atomové taktiky; budou rozhodovat o místu, času, vhodnosti každého nukleárního zásahu se zřetelem k pozorovaným pohybům protivníka a k možností jejich maximálního využití.

Atomová taktika (rozuměj oblast taktiky a operačního umění — pozn. M. B.) bude prý tedy vlastně druhem šachové hry, záležející v přivedení protivníka pod řízený úder; usměrňovat jeho postup, aby byl přinucen soustředit se pro útok; nebo jej napadnout, aby mu bylo včas znemožněno použít svých zařízení. Autor dodává, že takové cíle jako předmostí, komunikační uzly a p. budou vždy výhodné jako terče řízených střel.

S hlediska atomových přehradných paleb autor připouští při soudobém stadiu vývoje spíše použití menších nukleárních střel, které lze lépe »rozhodit« nad oblastí než střely obrovské účinnosti — puma »H« — vodíková, která má sice pásmo zasažení několik set kilometrů, ale mrak radioaktivního prachu vržený do vzduchu její explozí dosáhne horních vrstev atmosféry, kde zákony větrů a proudů jsou doposud z velké části velké neznámé, dokud se nepodaří vytvořit umělé oběžnice a tyto sféry podrobně prozkoumat.

Nakonec se autor zabývá jinou možnou hypotézou, která, pokud je mi známo, dosud nikde uveřejněna nebyla, nejspíše pro její utopistický ráz. Pergent má na mysli možnost rozpoutání atomové války na zvláštním válčišti: v arktických prostorech. Tuto hypotézu staví na úspěších, kterých Sovětský svaz dosahuje při výzkumech v oblastech severního pólu, a dále na přírodním jevu, že se totiž ledové kry procházející z východu na západ přes severní pól pohybují od Behringovy úžiny ke Gronsku rychlostí asi 2500 km za rok, což prý musí přímo vybízet k pronikání sovětských lidí na Západ. Není prý tedy divu, že Američané a Kanaďané aktivně zařizují arktickou část svých zemí. Disponují tam již mohutnou radarovou sítí s centrem celé obranné organizace ve velké základně v Thulé, v zátocě na západním pobřeží Gronska, na 75° severní šířky. A protože přístup k Atlantiku od severu je relativně snadný a USA kromě Islandu tam nevlastní žádnou »zastávku« pro instalování stále sítě opatřené radarem, vytvářejí americké letecké kruhy umělé ostrovy s radary, spočívající na pilotách a opatřené věží zdvihající se skoro sto metrů nad hladinou moře.

V závěru svého článku ve snaze být objektivní naznačuje autor pravděpodobné rozmístění sovětských ozbrojených sil na evropské pevnině (hlavně ve východním Německu a Pobaltí) a pokouší se odhadnout, zda Sovětský svaz povede první úder (!) směrem na Rýn či jinam. I když Pergentův článek je psán v březnu t. r., je z něho zřejmé ignorování

všech dosavadních opatření realizovaných Sovětským svazem, která jsou markantním důkazem jeho mírové a nikoli útočné zahraniční politiky. Autor se pozastavuje nad pochopitelným a přirozeným posilováním obranyschopnosti SSSR. Konstatuje, že Sovětský svaz, který byl sedmou námořní velmocí před válkou, je dnes na druhém místě. Zároveň uvádí přednost sovětského proti americkému velení v tom smyslu, že zatím co na Západě probíhá boj protichůdných názorů jednotlivých složek ozbrojených sil na základní otázky vojenskostrategické koncepce při použití jaderných zbraní, na Východě v otázce velení a doktriny panuje jednota zaměřená k co nejúčinnější koordinaci prvku pozemního, námořního, vzdušného a atomového. Říká, že sovětské velení sleduje využití atomové palby nikoli odděleně od celku ozbrojených sil, nýbrž ve prospěch tohoto celku, na který se atomová palba váže a který podporuje.

Na závěr stručného výtahu z Pergentova článku lze říci, že je jen informativně zajímavý pro uváděné názory některých západních vojenských theoretiků a odborníků, které, i když jsou (stejně jako autorovy poznámky a úvahy) nekonkrétní, velkorysé, až utopistické, nás musí zajímat, protože jsou součástí procesu, kterým prochází současná vojenská ideologie západních armád. Článek je zároveň jedním z dalších důkazů, že teorie hromadného atomového úderu je v západních vojenských kruzích stále živá, jak o tom svědčí i nejnovější článek plukovníka de Villiers de l'Isle-Adama z července t. r., uveřejněný rovněž v Revue de Défense Nationale a vybízející k urychlenému vyřešení problému vypočtení hodiny současného odpálení jaderných zbraní z oblastí USA, Maroka, Blízkého Východu a západní Evropy, aby bylo dosaženo maximálně náhlého, překvapujícího a mocného účinku.

Zpracoval nadporučík Mil. Beránek.